

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-3>

УДК 911.2:528

ОСОБЛИВОСТІ ВОДНОГО ТУРИЗМУ ТА ПРОХОДЖЕННЯ МАРШРУТУ ПО ВОДІ

FEATURES OF WATER TOURISM AND PASSING THE ROUTE ON WATER

Головня Олена Михайлівна

доктор економічних наук, доцент кафедри,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8396-4846>

Holovnia Olena

Vinnitsia National Agrarian University

Стаття присвячена проблемі теоретичних і практичних основ дослідження й обґрунтування механізмів формування та реалізації стратегії розвитку водного туризму на основі концепції цілей сталого розвитку та гармонізації взаємовідносин у системі «екологія – економіка – суспільство». Доведено, що в системі внутрішнього туризму провідне місце посідає водний туризм. Автор звертає увагу, що розрізняють некатегорійні та категорійні водні маршрути. Найчастіше застосовують американську версію International Scale of River Difficulty (American Whitewater), згідно з якою всі річки для сплавів ділять на шість категорій. В статті проаналізовані найпопулярніші водні маршрути України для організованих сплавів II–III категорії складності, серед яких провідне місце займають Білий та Чорний Черемош в межах Івано-Франківської області.

Ключові слова: водний туризм, водні походи, рафтинг, категорія складності маршруту, популярні маршрути для сплавів.

The article is devoted to the problem of the theoretical and practical foundations of research and substantiation of the mechanisms of formation and implementation of the water tourism development strategy based on the concept of the goals of sustainable development and the harmonization of relationships in the "ecology – economy – society" system. The sustainable development of tourism is based on the doctrine of sustainable development, which aims to change the relationship between man and nature in order to expand the opportunities for economic growth, and on the creation of a coordinated global strategy for the survival of humanity, focused on the preservation and restoration of natural communities on the scale necessary to return to the limits of the economic capacity of the biosphere. The author proves that the leading place in the system of domestic tourism is occupied by water tourism. The author draws attention to the distinction between uncategorized and categorized water routes. The first are light and safe, designed for amateur water tourism. Regarding the second group, there are several international classification systems. Most often, the American version of the International Scale of River Difficulty (American Whitewater) is used, according to which all rivers for rafting are divided into six categories. The article analyzes the most popular water routes in Ukraine for organized rafting of the II–III category of difficulty, among which the White and Black Cheremosh in the Ivano-Frankivsk region take the leading place. Water tourism and traveling the route on the water gives you the opportunity to simultaneously test your endurance, test your dexterity and intelligence in extreme situations, enjoy beautiful landscapes and get a dose of sports and competitive adrenaline. Ukraine needs to take measures to develop public tourism infrastructure, analyze and evaluate active tourism enthusiasts, conduct research on needs and opportunities, encourage business initiatives and improve the legal framework that leads to the promotion of active recreation on the water and the strengthening of tourism opportunities. The main tasks of the development of water tourism in order to provide an appropriate environment for outdoor recreation of visiting and domestic tourists are the launch of basic tourist infrastructure (camping sites, recreation areas, etc.) and the promotion of active marketing of water tourism.

Keywords: water tourism, water hiking, rafting, route difficulty category, popular rafting routes.

Постановка проблеми. Туризм покращує якість життя громадян а збільшення кількості туристів зумовлене підвищенням рівня життя

людей, яке важко стримати. Зростання та розвиток туристичної діяльності може призвести до глибоких змін у багатьох об'єктивних і

суб'єктивних показниках, макроекономічних, соціальних, культурних та екологічних характеристиках громад. Кількість туристів також сприяє зростанню економічного доходу, змушуючи уряд приділяти більше уваги економічним вигодам і ігнорувати захист навколишнього середовища. Розвиток туризму в містах сприятиме створенню та диверсифікації робочих місць і створює робочі місця, які дуже залежать від туризму.

Одним із перспективних видів внутрішнього туризму в Україні є водний туризм. Численні поверхневі водні басейни та сприятливе природне середовище складають нашої держави є одним із привабливих елементів, який міг би розвинутися як потенціал міжнародного туризму в Україні. Сталий туризм, активний туризм, сільський туризм, екотуризм і туризм на природі швидко стають популярними та мають великий потенціал для відкриття у Східній Європі, беручи до уваги наявні водні ресурси та можливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження теоретичних, методичних та практичних аспектів водного туризму здійснювали такі вітчизняні теоретики та практики, як Горбонос-Андропова О. [4], Зігунов В. [5], Микитчик О. [6] та інші. Перераховані вчені зосереджують увагу на цілях туристичного відпочинку та розглядають водні місця для спортивних заходів, таких як каное, веслування, серфінг та інші. Дослідження водних ресурсів відзначаються різними підходами та характеристиками, адже існування водних ресурсів має вирішальне значення для зростання та розвитку туризму і сталого використання води як основного джерела доходу. У контексті таких досліджень розглядається важливість води, як прісної, так і солоної, оскільки вона перетинається з різними цілями сталого розвитку. Серед вчених, які є прибічниками такого підходу варто назвати групу китайських вчених [1]. Туризм, будучи ключовим рушієм економіки, покладається на доступ до чистої води, водночас актуалізує вирішення проблем, пов'язаних з водою. Розуміння цього складного взаємозв'язку між туризмом і водою є життєво важливим у прагненні до стійких практик і досягненні цілей сталого розвитку.

Мета статті: Розглянути різновиди водних походів, як складову водного туризму та визначити найбільш популярні маршрути для водних сплавів в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сталий розвиток туризму базується

на доктрині сталого розвитку, яка спрямована на зміну стосунків людини та природи задля розширення можливостей економічного зростання, та на створенні скоординованої глобальної стратегії виживання людства, орієнтованої на збереження та відновлення природних спільнот у масштабах, необхідних для повернення до меж господарської місткості біосфери. Структуру доктрини складають сукупність ідей, положень і постулатів різних наук, які лягли в основу таких документів ООН, як «Порядок денний на XXI століття», Конвенцій щодо змін клімату, боротьби зі злиднями та ін. Сталий розвиток передбачає вирішення економічних, соціальних та екологічних проблем. Розвиток буде сталим тільки тоді, коли буде досягнута рівновага між різними факторами, що зумовлюють загальний рівень життя [3].

За даними Всесвітньої туристичної організації, найбільша кількість мандрівників пов'язана з річковим туризмом. Завжди популярні пляжі та широкий попит на них, а також крихка структура цих середовищ змусили планувальників більше обізнатися про сталий розвиток цих територій. Досягнення сталого туризму для збереження економічних вигод, сприяння розвитку туризму та захисту навколишніх ресурсів. Річкові смуги – це простори, які часто мають нерозривні зв'язки з околицями та центрами міст. Ці території є центром накопичення більшості людських видів діяльності, включаючи торгівлю, комерцію, енергетику, рибальство, житло та туризм.

Варто визначити конкретні маршрути, які були б найбільш привабливими для прибулих і внутрішніх туристів, і вони відомі як національні маршрути. Застосування таких критеріїв, як мінімальний вплив сезонності, клімату та метеорологічних умов, гарантує привабливість маршрутів і підтримує довгостроковий потенціал для подальшого розвитку. Річки, які відповідають усім заздалегідь визначеним критеріям мають бути визначені як національні маршрути водного туризму в Україні.

Основними завданнями розвитку водного туризму з метою забезпечення належного середовища для відпочинку на природі приїжджих і внутрішніх туристів є запуск базової туристичної інфраструктури (кемпінгів, місць відпочинку тощо) та заохочення активного маркетингу водного туризму.

Наявність водного туризму забезпечує позитивне значення для стійкості навколишнього середовища, враховуючи, що запас води є таким важливим для життя; однак, це

також спричиняє негативний вплив на навколишнє середовище, включаючи надлишок і дефіцит води.

Водний туризм та проходження маршруту по воді дає можливість одночасно випробувати свою витривалість, перевірити спритність та кмітливість в екстремальних ситуаціях, насолодитися красивими пейзажами та отримати дозу спортивно-змагального адреналіну.

Не варто плутати водний туризм та відпочинок на воді. Якщо мета першого полягає у досягненні певного результату та подоланні тих чи інших перешкод, то другий передбачає виключно рекреаційний формат (сюди відносяться річкові та морські прогулянки на круїзних лайнерах, теплоходах тощо).

Водні походи відрізняються за видом водоймища, яким прокладено маршрут (річка, озеро, водосховище, море), тривалістю (від одного дня до декількох тижнів), категорією складності маршруту (докладніше про це далі) і типом суден. Останні включають каркасні, каркасно-надувні та надувні конструкції. Зокрема, сюди належать вітрильники, яхти.

Та якщо йдеться про водні походи річками та озерами, найбільш популярними плавзасобами є:

– Рафт – багатомісний надувний човен, керований веслами, найпопулярніший у світі плавзасіб для організованих сплавів. Особливість рафта – ізольовані одна від одної секції балона, що збільшує стійкість та безпеку судна.

– Байдарка та каяк – схожі за своєю конструкцією (вузькі та довгі) та функціональністю судна. Бувають надувні, дерев'яні, пластикові, розбірні, компактні (для змагань та одноденних походів) та місткі (для тривалих походів). Сплаву на байдарках і каяках варто віддати перевагу на мілководді, де інші більш габаритні судна можуть загрузнути. Крім того, цей вид плавзасобу найкраще підходить новачкам для здобуття перших навичок плавання.

– Катамаран – швидкохідне судно, що складається з двох корпусів і палуби, що з'єднує їх. Підходить для проходження мілководдя та перевезення вантажу. Популярний переважно серед водників із країн СНД, у світі його використовують рідко.

Першість за кількістю крутих рафт-локацій у світі ділять між собою Америка та Африка. Незабутній водний похід забезпечений в Коста-Ріці, Аргентині, Еквадорі, Перу, США. Однак найкращими місцями для рафтингу в

Америці вважаються гірські річки Канади та Аляски. Африка відома найскладнішими водними маршрутами на річках Ботсвани, Зімбабве, Намібії, Кенії та ПАР.

Багато варіантів сплавів для новачків та профі знайдеться в Європі (Італії, Хорватії, Норвегії, Австрії, Чорногорії, Словаччині та ін.). З азіатських країн найбільше рафтерів приваблюють Китай, Індія, Таїланд, Казахстан, Туреччина.

Придатні для сплавів річки України діляться на три групи:

– рівнинні (сюди відносяться маршрути не категоризовані та I категорії складності: Дніпро, Стир, Десна, Сейм, Ворскла та ін.).

– річки височин (у цю групу входять Горинь, Случ, Тетерів, Уж, Рось, річки басейну Південного Бугу, Збруч, Смотрич, Жванець та ін. (II–III к.с.)).

– гірські (сюди відноситься багато річок Карпатського регіону: Черемош, Чорний Черемош, Білий Черемош, Тиса, Чорна Тиса, Біла Тиса, Прут, Стрий, Бистрець та ін. (II–III к.с.)). Відрізняються потужною прямою течією, значними порогами та затяжними шиверами).

Розглянемо найпопулярніші водні маршрути України для організованих сплавів II–III категорії складності (табл. 1).

Розрізняють некатегорійні та категорійні водні маршрути. Перші відрізняються легкістю та безпекою, розраховані на аматорський водний туризм. Щодо другої групи існує кілька систем міжнародної класифікації.

Найчастіше застосовують американську версію International Scale of River Difficulty (American Whitewater), згідно з якою всі річки для сплавів ділять на шість категорій:

I (Л) – легкий. Течія не надто швидка, перешкоди нечисленні і легко прохідні (мілини, одиночні валуни тощо).

II (П) – простий. Перешкоди помірно складні, трапляються ділянки з прискореною течією, невеликі водоскати, шивери та пороги.

III (СР) – середній. Трапляються високі хаотичні вали, численні шивери, великі воронки, бочки. Перешкоди великої небезпеки не становлять, проте вимагають гарних навичок у маневруванні.

IV (С) – складний. Річки з потужним потоком, непередбачуваними перешкодами, потужними бочками та складними порогами. Лінія руху не проглядається з води, потрібна попередня розвідка та страхівка.

V (Т) – важкий. Надзвичайно складні маршрути, можуть становити велику небезпеку

Таблиця 1

Популярні маршрути для сплавів в Україні

№ з/п	Річка/ Регіон	Популярний маршрут	Категорія складності/ Сезон проходження	Особливості маршруту
1	2	3	4	5
1.	Чорний черемош Івано-Франківська область	Дземброня – Красник (8 км)	II з елементами III Квітень-жовтень	Найпопулярніша рафт-локація в Україні; тривала весняна повінь; багато рафт-кемпів на маршруті; основні пороги зосереджені у верхів'ях; дуже холодна вода (+4-6 С, необхідний гідрокостюм або водонепроникний одяг); квітень-липень підходить для екстремальних сплавів, решта місяців – для спокійних походів.
2.	Білий черемош/ Івано-Франківська область	Голошина – Устеріки (близько 30 км).	II з елементами III Середина квітня-початок травня	Найскладніша та найцікавіша річка для сплавів у Карпатах; ступінчастий ухил річки; значні перепади висот між порогами; вузьке гирло; круті завороти; сплав доступний переважно на каяках та байдарках; малозаселена місцевість; чиста вода.
3.	Прут/ Івано-Франківська область	Ворохта – Яремче – Чернівці (близько 200 км).	II з елементами IV. квітень – середина жовтня.	Одна з найскладніших річок для рафтингу в Україні; рівень води нестабільний навіть під час повноводдя; найекстремальніший відрізок знаходиться між Ворохтою та Яремче.
4.	Тиса і Чорна Тиса/ Закарпатська обл.	Ясіня – Рахів (8 км).	II з елементами III квітень, початок травня.	Одна з найекстремальніших річок для рафтингу в Карпатах; велика концентрація порогів та мінімум більш-менш спокійних ділянок.
5.	Стрий/ Львівська область	Межироди – Розгірче – Гірське (близько 20 км).	I–II початок квітня – кінець жовтня (найкращий час – кінець квітня, перша третина травня).	Найтепліша гірська річка (влітку температура води близько 20 °С), відносно рівнинний характер річки (підходить для новачків).
6.	Збруч/ Тернопільська та Хмельницька область	Чорнокозинці – Окопи (бл. 40 км).	II. квітень-жовтень.	Коливання рівня води через місцеві ГЕС; мальовничі краєвиди каньйону на території Подільських Товтр; швидка течія зменшується на підході до Дністра.
7.	Південний Буг/ Хмельницька, Вінницька, Кіровоградська, Миколаївська, Одеська область	Первомайськ – Южноукраїнськ (територія ландшафтного парку «Гранітно-степове Побужжя», бл. 50 км); Стрільчинці – Сокилець (Вінницька обл., бл. 20 км).	II з елементами III. березень-листопад.	Єдина рівнинна річка України з порогами III рівня; водний похід на Вінницькій ділянці може бути ускладнений через низький рівень води в період посушливого літа та осені.

Продовження Таблиці 1

1	2	3	4	5
8.	Рось/ Вінницька, Київська та Черкаська область	Володарка – Біла Церква – Богуслав – Корсунь- Шевченківський (бл. 200 км).	II. березень- листопад.	Високий рівень води; мулисте дно; для літніх сплавів підходить нижня течія річки.
9.	Случ/ Хмельницька, Житомирська, Рівненська область	Городниця – Соснове (близько 30 км).	II. березень- листопад.	Водний похід річкою Случ приваблює надзвичайно красивими зеленими пагорбами Надслучанського ландшафтного парку («Надслучанської Швейцарії»).
10.	Гірський Тікич/ Вінницька та Черкаська область	Буки – Тальне (бл. 40 км).	II. березень- листопад (найкращий час – квітень, вересень- жовтень).	Рівень води залежить від водоскиду місцевих ГЕС; частина шляху пролягає через унікальний каньйон із 20-30-метровими прямовисними скелями.
11.	Смотрич/ Хмельницька область	Городок – Кам'янець- Подільський – Стара Ушиця (бл. 230 км).	II. березень- листопад (найкращий час – кінець квітня, травень).	Маршрут рясніє порогами, перекатами, мілинами; ділянка вище Кам'янця-Подільського доступна для сплавів лише навесні; влітку на більшості порогів доводиться робити обнос.

Джерело: складено автором за [2]

та загрозу життю. Перешкоди безперервні, включають водоспадні зливи, украй вузькі проходи, складні шивери та бочки. Попередній огляд шляху та страхівка обов'язкові.

VI (TT) – дуже важкий. Екстремально складні для проходження бурхливі річки, становлять смертельну небезпеку для життя. Категорія поєднує маршрути із гранично можливими умовами для проходження суден. Також виділяють окрему підкатегорію ТТТ, яка включає маршрути з одиничними випадками проходження або повною відсутністю таких [2].

Характеристики рік тієї чи іншої категорії мають загальний характер. Категорії визначають для періоду з найбільш сприятливим для сплавів рівнем води.

Категорія складності маршруту може змінюватися у зв'язку зі змінами погоди, поваленими деревами, геологічними змінами тощо, тому завжди потрібно орієнтуватись на поточну ситуацію на річці. Враховуйте свій рівень підготовки, вирушаючи у водні походи – забезпечення безпеки на воді залежить, зокрема, і від цього. Вивчіть принципи особистої та командної підготовки, правила

порятунку на воді та універсальні річкові сигнали, грамотно обладнайте судно, на якому вирушаєте у водний похід (вичерпні правила, наприклад, містить Safety Code of American Whitewater).

Різні українські туристичні оператори та агентства пропонують цікаві тури водними артеріями. Наприклад, туроператор «Відвідай» пропонує захоплюючі тури по Дністру на катамаранах і рафтах, відпочинок на Дністрі з найкращими панорамами, три замки, дегустацію сирів. Серед турів один із найпопулярніших «Сплав по Дністру і невідома Франківщина» (табл. 2.).

Висновки. Отже, наявність водного туризму створює потенціал для туристичної індустрії як цілого сектора, і це може дати перспективи для нових сегментів ринку для залучення туристів, створення економічної цінності та регіональних продуктів, а також покращення добробуту людей. Цей вид туризму є цікавим об'єктом для туристичного сектору України, і необхідно стимулювати водні особливості, щоб їх наявність можна було ідентифікувати. Зважаючи на це, водний

Таблиця 2

Тур «Сплав по Дністру і невідома Франківщина»

	План туру	Екскурсійні об'єкти	Технічна інформація по організації сплаву	Тривалість туру/ Вартість туру
1 день	Виїзд зі Львова (08:00) – Маріямпіль (огляд панорами Дністра, руїн замку та храмів) – Івано-Франківськ (обід) – Раковець (огляд замку) – Русів (відвідання музею В. Стефаніка) – Снятин (екскурсія містом) – Заболотів (поселення в готель о 20:50, вечеря).	Тут знаходяться залишки Маріямпільського замку (XVII ст.), монастир капуцинів та сестер милосердя (XVIII ст.), церква Воздвиження Чесного Хреста (1930 р.), дуб Симона Петлюри, який має понад 600 років. Цікавими є також Біблійний Сад та чудові панорами Дністра із оглядових майданчиків.	Участь в сплаві не вимагає попередньої підготовки (досвіду); чистий час сплаву 3–5 годин, залежно від рівня води і напрямку вітру;	
2 день	Сніданок і виїзд (08:00) – Гвіздець (огляд костелу) – Хмелева (огляд панорами Дністра) – сплав по Дністру (ділянка Хмелева – Устечко) – Устечко (обід та огляд панорам Дністра) – Незвисько (огляд панорами Дністра та купівля сиру) – Львів (повернення о 23:00).	Незвисько – село на правому березі річки Дністер комфортне для перебування і проживання, через що й відоме своїми численними археологічними знахідками та місцями сплавів. Шанувальники природи можуть помилуватися із автомобільного моста гарними панорамами Дністровського каньйону, а гурмани можуть продегустувати та купити додому смачний копчений сир-косичку, який виробляють місцеві сировари.	в ціну сплаву входять робота інструктора, оренда спорядження (катамарани або рафти, весла, жилети, шоломи), транспортні послуги до місця сплаву;	2 дні/ 1295 грн.

Джерело: складено автором за [7]

туризм означає місце, де вода є основною точкою продажу туристичного відпочинку і де вона покращує економіку регіону. Водне середовище легше піддається впливу людської туристичної діяльності; тому для забезпечення нормального розвитку туризму більш необхідний контроль за ступенем забруднення водного середовища.

Україні потрібно вживати заходів для розвитку громадської туристичної інфраструктури, аналізу та оцінки любителів активного туризму, проводити дослідження потреб і можливостей, заохочувати бізнес-ініціативи та вдосконалювати правову базу, що веде до сприяння активному відпочинку на воді та посилення туристичних можливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- Lin, L., Zhang, Y., Qian, X., Wang, Y. Hydrochemical Characteristics and Human Health Risk Assessment of Surface Water in the Danjiang River Source Basin of the Middle Route of China's South-to-North Water Transfer Project. *Water*. 2023. № 15. DOI: <https://doi.org/10.3390/w15122203>
- Водні походи: топ-маршрути України та світу. URL: <https://shambala.com.ua/vodnye-pokhody-topovye-marshruty-ukrainy-i-mira>
- Головня О. М. Забезпечення розвитку сталого туризму в умовах глобальних екологічних викликів. *Бізнес Інформ*. 2023. № 9. С. 152–161.

4. Горбонос-Андропова О. Структура та зміст фізичної підготовки спортсменів, які займаються водним туризмом, на етапі попередньої базової підготовки. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2016. № 2. С. 38–41.
5. Зігунов В. М. Особливості створення рекреаційних кластерів із водного туризму на Сумщині. *Підприємництво та інновації*. 2019. Вип. 9. С. 106–111.
6. Микитчик О. Динаміка фізичного стану спортсменів, які займаються водним туризмом на етапі попередньої базової підготовки. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2018. № 3. С. 78–82.
7. Туроператор «Відвідай». URL: <https://vidviday.ua/frankivshchyna-i-splav-po-dnistrу>

REFERENCES:

1. Lin, L., Zhang, Y., Qian, X., Wang, Y. (2023) Hydrochemical Characteristics and Human Health Risk Assessment of Surface Water in the Danjiang River Source Basin of the Middle Route of China's South-to-North Water Transfer Project. *Water*. № 15. DOI: <https://doi.org/10.3390/w15122203> (data zvernennia: 22.04.2024)
2. Vodni pokhody: top-marshruty Ukrainy ta svitu [Water hiking: top routes in Ukraine and the world]. Available at: <https://shambala.com.ua/vodnye-pokhody-topovye-marshruty-ukrainy-i-mira> (data zvernennia: 20.04.2024)
3. Holovnia O. (2023). Zabezpechennia rozvytku staloho turyzmu v umovakh hlobalnykh ekolohichnykh vyklykiv [Ensuring the development of sustainable tourism in the conditions of global environmental challenges]. *Biznes Inform*, no. 9, pp. 152–161 (data zvernennia: 25.04.2024)
4. Horbonos-Andronova O. (2016). Struktura ta zmist fizychnoi pidhotovky sportsmeniv, yaki zaimaiutsia vodnym turyzmozom, na etapi poperednoi bazovoi pidhotovky [Structure and content of physical training of athletes engaged in water tourism at the stage of preliminary basic training]. *Sportyvnyi visnyk Prydniprovia*, no. 2, pp. 38–41 (data zvernennia: 25.04.2024)
5. Zihunov V. M. (2019) Osoblyvosti stvorennia rekreatsinykh klasteriv iz vodnoho turyzmu na Sumshchyni [Peculiarities of creating recreational water tourism clusters in Sumy Oblast]. *Pidpryyemnytstvo ta innovatsiyi*, no. 9, pp. 106–111 (data zvernennia: 20.04.2024)
6. Mykytchuk O. (2018) Dynamika fizychnoho stanu sport-smeniv, yaki zaymayut'sya vodnym turyzmozom na etapi poperedn'oyi bazovoyi pidhotovky [Dynamics of the physical condition of athletes engaged in water tourism at the stage of preliminary basic training]. *Sportyvnyi visnyk Prydniprovia*, no. 3, pp. 78–82 (data zvernennia: 20.04.2024)
7. Turopoperator «Vidviday» [Tour operator "Visit"]. Available at: <https://vidviday.ua/frankivshchyna-i-splav-po-dnistrу> (data zvernennia: 20.04.2024)